

В. Я. ТАЦІЙ, академік, президент Академії правових наук України

АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

(завдання й основні напрямки діяльності)

Значення діяльності численного загону юристів-учених і практиків за умов формування правової держави весь час підвищується, виникає нагальна необхідність об'єднати їх зусилля у розвитку правової науки й створенні умов для послідовної реалізації принципів панування права і перемоги законності. Втілення в життя наявних можливостей набуває особливого значення за сучасних умов — на етапі становлення й розвитку суверенної державності й побудови фундаменту правової системи в Україні, національного й культурного відродження її народу.

Завдання, що стоять на цьому відповідальному шляху, не можуть бути розв'язані без проведення як фундаментальних державно-правових досліджень, так і синтезування теорії та практики на базі узагальнення останньої, задоволення її потреб і забезпечення постійного вдосконалення. З цією метою необхідно максимально використати цінності юридичної науки, науковий потенціал юристів республіки, теоретиків і практиків.

На даний час в Україні існує ціла низка центрів юридичної думки, до яких належать науково-дослідні інститути держави і права, економіки промисловості Академії наук України, Українська юридична академія, юридичні факультети університетів, Академія та інститут МВД, інші вищі навчальні заклади юридичного профілю. Потужний науковий потенціал України складає 150 докторів наук, професорів, 800 кандидатів наук, доцентів, сотні й тисячі маючих незамінний і неоціненний практичний досвід працівників державного апарату, органів суду, прокуратури, арбітражного суду, експертних установ, патентних служб тощо.

Разом з тим відчувається значне розмежування у сфері державно-правових досліджень, недостатнє їх використання для удосконалення юридичної практики. Тому інтеграція в галузі юридичної науки, об'єднання зусиль учених і практиків з метою оптимізації наукових досліджень, визначення шляхів розвитку науки і підвищення практичної значимості її висновків є значною мірою актуальним.

Невідкладність розв'язання глобальних завдань, що стоять у галузі державно-правової науки, і відсутність відповідних структур, які можуть подолати розмежування юристів-учених

і практиків, стало причиною виступу в кінці 1991 р. групи вчених і практичних працівників з ініціативою створення республіканського об'єднання — Академії правових наук України. Відповідно до чинного законодавства був сформований організаційний комітет по створенню академії, до якого ввійшли вчені та практичні працівники різних наукових центрів і відомств України. На засіданні 21 січня 1992 р., підтримавши ідею створення академії, він сформулював основні ідеї її майбутнього статуту. Згодом документи оргкомітету обговорювалися регіональними зборами юристів-учених і практиків, які відбулися у лютому 1992 р. в 17-ти областях України і в м. Києві за участю 1328 чол.

Підтвердивши необхідність заснування академії і попередньо схваливши проект її Статуту, збори надіслали своїх делегатів на Установчу конференцію, яка відбулася у м. Харкові 4 квітня 1992 р. Конференцією було прийнято рішення про заснування академії і затверджено її Статут. На конференції була обрана Президія академії у складі 22 чол. Президентом академії обрано доктора юридичних наук, професора Тація В. Я., віце-президентами — доктора юридичних наук, професора Гончаренка В. Г. і доктора юридичних наук, професора Грошевого Ю. М. До членів президії ввійшли відомі вчені-юристи й практичні працівники, які представляють вищі юридичні навчальні заклади України, Інститут держави і права, Інститут економіки промисловості АН України, юридичний відділ Верховної Ради України, Прокуратуру України.

Процес конституювання академії завершився офіційною реєстрацією її Статуту Міністерством Юстиції України 31 березня 1992 р.

За задумом організаторів академія має стати науковою установою нового типу, вільною від тієї всім відомої однобічності, яка притаманна науковій роботі в науково-дослідних та навчальних закладах. Вона покликана поєднувати й синтезувати науку, практику й навчання, стати науковою установою нового типу, що забезпечує поєднання крупних теоретичних досліджень із здійснюваною на постійній основі допомогою практики в удосконаленні діяльності представницьких, виконавчих та правоохоронних органів у галузі правотворчості, реалізації права і зміцненні законності, підвищенні рівня професійної та звичайної правосвідомості, політичної та правової культури, наданні допомоги навчальним закладам різного профілю у викладанні основ правознавства, сприяттні підвищенню кваліфікації юристів і педагогічних кадрів, наданні активної допомоги у проведенні економічної реформи тощо.

Вихідним принципом, який визначає спрямованість роботи академії, повинно стати положення про те, що головним призначенням держави і права є обслуговування інтересів громадянського суспільства, пошук найефективніших шляхів, форм і методів правового регулювання з метою задоволення його інтересів.

У процесі державно-правового будівництва молодій Українській державі необхідно визнати найважливішим науковий підхід до подолання патерналістських тенденцій у ставленні держави до суспільства, чітке визначення правових форм і меж слугування держави задоволенню потреб суспільства.

У цьому зв'язку юридична наука повинна бути спрямована на вироблення гарантій забезпечення безумовного пріоритету людини, посилення захисту, особливо судового, її прав та законних інтересів, визначення шляхів розвитку економічної і політичної свободи і плюралізму, соціальної орієнтованості державно-правових інститутів.

У розв'язанні цих завдань передбачається побороти низку серйозних труднощів, пов'язаних з нинішнім станом нашого суспільства, з наявністю пережитків адміністративно-командних методів керівництва державним і правовим будівництвом, бюрократичних тенденцій, з перекрученням, трактуванням ринкових відносин і т. д.

За тяжких умов гострих кризових явищ в економіці, політиці, моралі, ідеології академії необхідно здійснити науковий пошук для вироблення низки рішучих заходів у різних напрямках. Йдеться про подолання паралічу в роботі окремих ланок державного апарату, правового нігілізму, який одержав широке розповсюдження, про розладнання законності й правопорядку, зростання злочинності, превалювання у діяльності багатьох, у тому числі вищих державних структур, суто політичного підходу перед юридичним подоланням низької політичної і правової культури населення, зниження у зв'язку з цим його політичної активності.

Однак найголовнішою метою академії є забезпечення максимального сприяння побудові в Україні міцного фундаменту правової держави. Йдеться про забезпечення безумовного верховенства права й закону, задоволення потреб людини, безумовний пріоритет її інтересів, здійснення таких загальнолюдських цінностей і принципів, як народовладдя, справедливість, гуманізм, демократизм, реальне здійснення, захист і гарантування фундаментальних, невід'ємних прав людини, міцний правопорядок.

Будучи реалістами, ми зобов'язані чітко усвідомлювати, що шлях до правової держави довгий і тяжкий. Але відрадно усвідомлювати, що перші кроки у цьому напрямку в Україні вже здійснюються. Йдеться про різке підвищення питомої ваги законів у загальному масиві державно-правових актів, про законодавчі новели, які розширюють права людини, встановлення судової відповідальності перед нею посадових осіб та державних органів, посилення процесуальних гарантій захисту її прав тощо. Академія покликана допомагати прискоренню цього процесу, розробити наукові рекомендації по прискоренню правової реформи, як найшвидшому завершенню створення в Україні власної правової бази для форсованого здійснення конституційного будівництва.

Робота академії буде провадитися кількома основними напрямками. Перший з них — здійснення фундаментальних наукових досліджень у різних галузях правової науки, а в необхідних випадках і досліджень комплексного характеру, створення комплексно-цілевих наукових програм. При проведенні фундаментальних наукових досліджень академія має намір здійснювати тісне співробітництво і взаємодію з усіма науководослідними і навчальними закладами та установами юридичного профілю.

Серед найбільш актуальних загальнотеоретичних питань наукової тематики — розробка правових основ проблем взаємної відповідальності людини і держави, формування і чинність механізму розподілу влади в Україні, розробка загальної теорії вчення про власність і правове становище різних її форм, правових основ політичного плюралізму, співвідношення державності й самоврядування, проблем розробки чіткого механізму реалізації прав громадянина, в тому числі тих, які ще не одержали належної реалізації, але закріплені міжнародними документами, розробка теорії екологічного захисту, теорії юридичної відповідальності, зокрема наукове обґрунтування змісту, основних напрямків і методів здійснення карної політики держави й загальних проблем зміцнення законності.

Увесь попередній досвід організації науки свідчить про ефективність проведення наукових досліджень за галузевим принципом. Саме за цим принципом і здійснюватиметься діяльність відділень академії, а також її центрів, що будуть створені у великих містах, насичених кваліфікованими науковими і практичними юридичними кадрами, — Києві, Харкові, Львові, Донецьку, Одесі. Беручи участь у розв'язанні загальних завдань, що стоять перед академією, кожен з них покликаний зробити

свій специфічний внесок в її роботу, мати свої галузеві пріоритети.

Так, Донецький центр має необхідні можливості, щоб відіграти опорну роль у дослідженні правових форм економічних взаємовідносин, шляхів взаємодії державних і ринкових структур; Київський — у розв'язанні проблем державного управління і міжнародного права; Харківський — у вирішенні питань історії-держави і права України та кримінального права і т. д.

У роботі відділень академії та її наукових центрів у співдружності з вченими наукову роботу будуть провадити обрані академічними радниками або академіками практичні працівники. На цій основі здійснюватиметься взаємозбагачення науки й практики, підвищення кваліфікації як практиків, так і вчених. Академія має працювати у тісній взаємодії з народними депутатами України, працівниками юридичних служб, органів управління, прокуратури, міліції, органів юстиції. Державні представницькі, виконавчі й судові органи повинні стати для академії не тільки замовниками, імперичною базою досліджень, постачальником практичних матеріалів і полігоном для перевірки правильності наукових висновків, але й активними учасниками самих наукових досліджень, проведення наукових експериментів, організаторами державно-правового моделювання, джерелами постановки нових наукових проблем. Дослідження, що провадитимуться академією, в тому числі й галузеві, покличуть проведення спеціальної роботи по координації праці вчених і практиків з різних міст і наукових колективів.

У зв'язку з обговоренням проекту Конституції України особливої актуальності набувають проблеми конституційного права. Для якісного вирішення постійно виникаючих практичних питань і навіть конфліктних ситуацій у сфері функціонування державності насущно необхідно визначити конкретні форми здійснення принципу розподілу властей в Україні. Наука здібна розробити дійові рекомендації для подолання протиріч, які повсякчас виникають між законодавчою й виконавчою властями, чіткого розмежування їх повноважень. Потреба в цьому впливає, з одного боку, з наявної тенденції розглядати в парламенті суто управлінські питання і з другого — з не настільки вже поодиноких випадків вторгнення виконавчої влади у сферу законодавчих повноважень. Науковій підтримки вимагає робота по формуванню судової влади, реальному розширенню сфери її діяльності, завершенню створення її структури, принциповому підвищенню ступеня її самостійності й незалежності. Все це повинне забезпечити відсутні нині реальну рівноправність і рівновагу судової влади з властями

законодавчою і виконавчою. Необхідне також наукове обґрунтування правового механізму розподілу властей визначення каналів їх взаємовпливи стримування і протидії з урахуванням конкретної ситуації, що склалася в Україні.

Важливе місце серед державознавських проблем повинна посідати поставлена самим життям проблема обґрунтування і наукового прогнозування державного устрою в Україні. Бажано ще до прийняття Конституції обґрунтувати основи й межі розвитку автономії для окремих її регіонів, визначити найбільш доцільні форми цієї автономії, правовий статус автономних одиниць (земель). Важливо також розробити наукові рекомендації по забезпеченню поєднання поліпшення управління з розвитком демократії на місцях, удосконаленню правового статусу й механізму діяльності місцевих органів самоврядування і державного управління, розмежуванню їх функцій і співвідношенню з центральною владою, визначенню ступеня їх самостійності.

За умов економічної реформи особливо гостро відчувається потреба об'єднання зусиль цивілістів з метою дослідження і розробки наукових рекомендацій по вдосконаленню правових форм підприємницької діяльності, діяльності підприємств за участю іноземного капіталу, визначення меж правового регулювання в сфері ринкових відносин, що забезпечують їх всебічний розвиток, правових аспектів використання цінних паперів, умов і шляхів формування нових галузей законодавства і права — банківського, торговельного тощо.

Велике значення юридичної науки і в задоволенні потреб, пов'язаних з виходом суверенної України на міжнародну арену, здійсненню нею гідного внеску в міжнародно-правове спілкування і діяльність міжнародних організацій. Ці процеси вимагають об'єднання зусиль міжнародників для надання допомоги молодій українській дипломатії у провадженні зовнішньої політики України, заснованої на нормах і принципах міжнародного права. Найбільш актуальним стає питання про співвідношення міжнародного права з внутрішнім правом України. Необхідно розробити загальну зовнішньополітичну концепцію України з урахуванням специфіки її відносин з країнами — членами СНД, з розвиненими зарубіжними державами Заходу й сусідніми країнами. Юристи-міжнародники повинні реально впливати на забезпечення правильного тлумачення норм і принципів міжнародного права, а також різко посилити розробку проблематики міжнародного приватного права.

Почесне місце у роботі академії повинна посісти історико-правова наука. Йдеться про дослідження історії державно-

правової думки в Україні, аналіз історичних уроків, що витікають з історії української державності на різних етапах розвитку, ретельний аналіз правових і, насамперед, конституційних документів 1918—1920 рр., історії боротьби за створення суверенної України. У галузі новітньої історії існує нагальна необхідність наукового осмислення процесів державно-правового розвитку України, що відбувається на наших очах. Чекає своїх дослідників животрепетна проблема історії тривалих і поки що не завершених процесів створення правового фундаменту й конституційного будівництва оновленої України.

Широке розповсюдження повинні одержати історико-порівняльні дослідження, що дозволяють використовувати в правовому будівництві власний історичний досвід, який має цінність для сьогодення. Не менш важливим є дослідження зарубіжного історичного досвіду, особливо в плані вияснення можливостей використання державно-правових досягнень світової цивілізації, які мають загальнолюдську цінність і одержали все-світнє визнання.

Академія покликана сприяти накопиченню банку даних, що стосуються системи державно-правових інститутів, а також відомостей про наукові дослідження у сучасних зарубіжних, насамперед, розвинених державах. Ці дані за допомогою комп'ютерної техніки можуть бути успішно використані у процесі державно-правового будівництва України. Однак дослідження зарубіжного досвіду призводить до її сліпого копіювання, а державно-правове будівництво має втілювати синтез загальнолюдських цінностей, національного й зарубіжного досвіду.

Найважливішим напрямком діяльності академії має стати її участь у законотворючому процесі. Не можна обмежуватися існуючою практикою участі окремих учених у законотвірчій діяльності робочих груп парламенту по розробці тих чи інших законопроектів. Грунтуючись на соціальних прогнозах, соціологічних та інших дослідженнях, академія спроможна стати центром по розробці рекомендацій у галузі створення науково обґрунтованої програми розвитку всього законодавства України і механізму його реалізації, визначення пріоритетних його напрямків, послідовності підготовки проектів окремих законів. Об'єднуючи кращі наукові сили всіх регіонів України, академія спроможна виконати цю роботу швидко і якісно, значно полегшити працю невеликої групи працюючих при парламенті кваліфікованих наукових консультантів.

Особливо важливу роль має відіграти академія при розробці наукових концепцій найважливіших законопроектів. При розробці проектів нових законів доцільно створювати тимча-

сові міжрегіональні творчі колективи. На сучасному етапі особливо важливим є проведення кваліфікованих експертиз проєктів законів і президентських указів з метою підвищення їх якості і профілактики можливих постановок питання про їх неконституційність.

Практика свідчить про наезрілу необхідність негайної підготовки проєкту «Закону про закони» з особливо старанною регламентацією процедури розробки, обговорення і прийняття законопроекту. Тільки ґрунтуючись на цьому, можна ліквідувати широко розповсюджену небажану практику затримування розсилки варіантів законопроєктів на місяці для висновку, відсутність належної колегіальності у розробці проєктів рядом робочих груп парламенту, безпідставне внесення апаратом у текст законопроєктів, що виносяться на розгляд Верховної Ради або публікуються, тих положень, які раніше в них не містилися, безпідставне виключення з тексту окремих норм, надмірний вплив на законодавчий процес виконавчої влади. Крім того, нерідко ще бувають випадки безпідставного встановлення часу тривалості, який не співпадає з вимогами регламенту, для виступу депутатів, затримки з тиражуванням проєктів законів для ознайомлення з ними депутатського корпусу, значних затримок у комісіях Верховної Ради й у Президента вже затверджених парламентом текстів законів до їх підписання і опублікування, що призводить до несвочасного набрання ними чинності.

Виходячи з турботи про майбутнє України, про створення справді демократичної і правової держави, академія має провадити під час участі в законопідготовчих роботах лінію на визнання тимчасового характеру численних положень, що приймаються парламентом і які розширюють повноваження виконавчої влади. За сучасних умов це об'єктивно необхідно і знаходить розуміння у суспільстві внаслідок паралічу виконавчої влади та необхідності посилення відповідальності і, відповідно, повноважень самої виконавчої влади. Але все це, так само, як і довіря до обраного народом України її глави — Президента, не слід трактувати як увічнення чинності відповідних законів, які розширюють повноваження виконавчої влади.

Заслуговує уваги, критичного розгляду та наукового аналізу і практика прийняття до затвердження нової Конституції, законів, що суперечать схваленій парламентом її концепції чи Декларації про незалежність України. При цьому перегляд окремих положень концепції не тільки не виключається, але є необхідним, однак він має провадитися в особливо старанно регламентованому порядку.

Неприйнятним є, наприклад, законодавче закріплення адміністративно-територіального устрою України до конституційного урегулювання відправних принципів цього поділу. Йти іншим шляхом — значить підірвати стабільність законодавства, що підтверджується прикладом недавнього (квітень 1992 р.) прийняття нового Закону про місцеве самоврядування замість Закону про місцеві Ради і місцеве самоврядування, який виявився «одноденкою».

У той же час доцільними є розробка і прийняття відповідних законів з докорінних питань, які закріплені у затвердженій парламентом концепції майбутньої Конституції. Академія повинна в тій чи іншій формі брати і вже бере участь у підготовці таких, наприклад, фундаментальних законів, як закони про Кабінет Міністрів, Конституційний суд, судову реформу, вибори на багатопартійній основі, співвідношення органів самоврядування і виконавчої влади на місцях, державну і окрему юридичну службу, адвокатуру і юридичне обслуговування населення, і, звичайно, у підготовці всіх кодексів у галузі матеріального і процесуального права.

Природним наслідком участі академії у підготовці проектів законів має стати проведення нею в широких масштабах роботи по коментуванню законодавства. У цій роботі виявляється такий найважливіший напрямок її діяльності, як надання допомоги юридичній практиці. Підготовка наукових коментарів до найбільш фундаментальних законів є однією з найважливіших форм цієї різнобічної допомоги. Почесним завданням академії має стати підготовка наукового коментаря нового Основного Закону України зразу після його прийняття, а також коментарів усіх конституційних законів і кодифікованих актів. Мова може йти також про створення інкорпорованих довідників, про підготовку юридичних словників як загального характеру, так і з окремих галузей права.

Одним з пріоритетних напрямків діяльності академії є створення поряд з відділеннями і територіальними науковими центрами також міжрегіональних тимчасових творчих колективів і науково-дослідницьких груп. Цю організаційну форму доцільно застосовувати при розробці проектів найбільш складних законів, створенні коментарів до законодавства, підготовці підручників з деяких дисциплін і найбільш капітальних монографічних досліджень. Це дозволило б залучити до кожного з цих видів робіт найбільш видатних вчених-правознавців усіх регіонів і галузей права.

Щодо законодавчих робіт доцільно було б створення при академії спеціального інституту законодавства, вільного від

недоліків, які притаманні відповідним установам колишнього Союзу РСР. Подібний інститут виконував би роль організаційного і координаційного центру при виконанні законопідготовчих робіт, не мав би спеціальних штатів і апарату. Творчі колективи, створювані ним, могли б бути завжди оптимальними за своїм якісним складом, роботу їх доцільно було б фінансувати на договірній основі, що сприяло б підвищенню відповідальності виконавців, точному дотриманню термінів розробки проектів законів, забезпеченню їх високої якості. Ці принципи могли б бути певною мірою віднесені й до роботи по коментуванню законодавства.

У цілому перевага створення подібного роду тимчасових творчих колективів і дослідницьких груп полягає у можливості залучити до роботи у необхідних випадках весь творчий юридичний потенціал України.

Оскільки наукові центри академії представляють різні регіони країни, то, звичайно, саме на них (при координуючій ролі центральних органів і відділень академії) доцільно покласти основну роботу в галузі підтримання по різних лініях зв'язків і співробітництва з відповідними державними органами, у наданні їм допомоги в роботі.

Регіональні наукові центри академії могли б взяти на себе роботу по періодичному узагальненню практики відповідних державних органів і наданню їм рекомендацій у галузі вдосконалення їх правотворчої і правозастосовної діяльності. Велика допомога могла б надаватися і в сфері правового забезпечення підприємницької діяльності, у наданні відповідним організаціям структурам консультативної допомоги.

Наукові центри повинні брати участь у формуванні й особливо реалізації програми підвищення кваліфікації практичних працівників. Окрім періодичних семінарів, симпозіумів і теоретичних конференцій, вони (особливо у вузівських центрах) могли б взяти на себе організацію діяльності короткотермінових курсів підвищення кваліфікації працівників відповідних відомств.

Важливою має бути робота академії у галузі боротьби за підвищення правової поінформованості та правової культури населення. Вона повинна виконуватися за єдиною програмою у декількох напрямках. Академія могла б шефувати над органами, які здійснюють роботу по підготовці і підвищенню кваліфікації викладачів основ права України в школах, середніх і вищих неюридичних навчальних закладах. Йдеться, зокрема, про надання методичної та іншої допомоги інститутам підвищення кваліфікації вчителів. Наукові центри в регіонах

могли б залучити вчених-юристів до читання лекцій і проведення семінарів з викладачами основ права різних категорій. Однак найбільш радикальним способом вирішення цього питання було б створення при академії спеціального навчального закладу з двома відділеннями, одне з яких готувало б кадри викладачів основ права, друге — підвищувало їх кваліфікацію.

Академія зобов'язана також взяти активну участь в організаційній діяльності по розробці і здійсненню комплексної програми правового навчання дорослого населення.

Суттєву роль покликана відіграти академія і в удосконаленні підготовки й перепідготовки власних юридичних кадрів. Вона має всі можливості стати важливим центром формування моделей юридичної освіти як загального, так і спеціального профілю (для комерційних структур, господарських організацій, банків, органів юстиції, державних управлінських структур тощо), активної участі у розробці на цій основі різних варіантів навчальних планів і програм.

Із зміцненням фінансової бази академія зможе встановлювати і виплачувати іменні стипендії кращим студентам і аспірантам. І нарешті, при академії може бути створений навчальний інститут підвищення кваліфікації юристів, з декількома факультетами і відділеннями різного профілю при її регіональних наукових центрах.

Нормальне функціонування академії було б неможливим без її видавничої діяльності. Необхідним, звичайно, є періодичне видання вчених праць членів академії. Академія повинна допомогти підвищити теоретичний рівень журналу «Право України», який на даний час виконує в основному суто утилітарні завдання, хоча у ряді випадків вони й мають значення для практики.

З метою підвищення рівня правосвідомості, правової поінформованості та культури в Україні доцільним є видання популярно-інформативного правового журналу та юридичної газети, які містили б як матеріали просвітительського характеру, що стосуються всього населення, так і статті-посібники, розраховані для використання особам, вивчаючим основи права України, — школярам і студентам неюридичних середніх і вищих навчальних закладів.

У роботі академії є й інші передбачені її Статутом напрямки діяльності. Це участь у виборчих кампаніях шляхом висунення у порядку, передбаченому чинним законодавством, кандидатів у депутати представницьких органів. Це зможе відіграти чималу позитивну роль у покращанні їх якісного складу і компетентності.

З метою виконання своїх завдань академія має намір: устанавлювати, підтримувати й розвивати зв'язки для обміну досвідом з зарубіжними юридичними установами, обмінюватися з ними планами і результатами досліджень, науковою літературою, готувати й видавати спільні роботи, здійснювати інші форми співробітництва.

Для здійснення поставлених перед собою завдань і у межах, передбачених Статутом, академія буде провадити певну частину своєї діяльності на комерційній основі.

Безумовно, не всі з переданих вище завдань і напрямків діяльності академії мають бути вирішені і здійснені аразу ж або найближчим часом. Успішне просування накресленим шляхом можливе лише поступове, на базі кропіткої роботи і творчого підходу, по мірі накопичення досвіду, зміцнення фінансової бази академії, проведення значної організаційної роботи. Однак головна передумова майбутнього успіху — наявність сильного творчого наукового потенціалу, закріпленої Статутом структури, прагнення юристів-учених і практиків зробити гідний внесок у будівництво в Україні істинно правової держави, — є запорукою успіху в роботі новоствореної академії.

В. Я. ТАЦІЙ, академік, президент Академії правових наук України

ПРОЕКТ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

(загальні питання)

Бурхливі події останніх років внесли суттєві зміни не тільки в різні сфери громадського, політичного й економічного життя українського народу, а й в основи конституційного устрою України. На підтвердження цього достатньо звернути увагу на те, що Україна стала незалежною державою. Її економіка розвивається не тільки на підставі державної, але й приватної власності. В державі затверджуються економічний і політичний плюралізм, багатопартійність. Причому ці процеси розвиваються з такою швидкістю, що навіть досить часте внесення змін в діючу Конституцію держави, з одного боку, явно запізнюється, а з другого — воно не може повною мірою бути адекватним масштабу тих змін, які сьогодні відбуваються як у суспільстві, так і в державі. На практиці ж це веде до того, що діюча Конституція все більшою мірою не відповідає реальному стану суспільства і завданням держави, тим процесам, які сьогодні відбуваються в Україні. А це, в свою чергу, свідчить як про певну кризу діючої Конституції, так і про те, що вже пов-